

**MIGRANT O’QUVCHILARDA PEDAGOGIK QADRIYATLARNI
SHAKLLANTIRISHDA TA’LIM MUASSASASINING O’RNI.**

Eshonjonov Bobir Zafarjonovich
Guliston Davlat Universiteti tadqiqotchisi
eshonjonovbobur@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola migrant o'quvchilarda pedagogik qadriyatlarni shakllantirishda ta'lim muassasasining o'rnini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada pedagogik qadriyatlarning mohiyati, migrant o'quvchilarning o'ziga xos xususiyatlari, ta'lim muassasasining vazifalari va pedagogik qadriyatlarni shakllantirish bo'yicha tavsiyalar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Migrant o'quvchilar, pedagogik qadriyatlar, ta'lim muassasasi, madaniy integratsiya, ta'lim, tarbiya, o'qituvchi, madaniy xilma-xillik, ijtimoiy moslashuv.

Abstract: This article is devoted to the study of the role of the educational institution in the formation of pedagogical values in migrant students. The article considers the essence of pedagogical values, the specific characteristics of migrant students, the tasks of the educational institution and recommendations for the formation of pedagogical values.

Keywords: Migrant students, pedagogical values, educational institution, cultural integration, education, upbringing, teacher, cultural diversity, social adaptation.

Аннотация: Статья посвящена изучению роли образовательного учреждения в формировании педагогических ценностей у студентов-мигрантов. В статье рассматриваются сущность педагогических ценностей, специфика студентов-мигрантов, задачи образовательного учреждения, рекомендации по формированию педагогических ценностей.

Ключевые слова: Студенты-мигранты, педагогические ценности, образовательное учреждение, культурная интеграция, образование, воспитание, учитель, культурное разнообразие, социальная адаптация.

Jahondagi ishchi kuchi donorlari va retsipientlarining iqtisodiy rivojlanishida muhim omillardan biri bo'lgan xalqaro mehnat migratsiyasi mamlakatlarda mehnat resurslari balansini optimallashtirish va mahalliy mehnat bozordagi bosimni

yumshatishda muhim rol o‘ynamoqda. Migratsiya bo‘yicha xalqaro tashkilot 2022-yilda 281 mln kishi o‘z vatanidan tashqarida yashashini, ularning 169 mln.i aynan mehnat migrantlari ekanligini hamda ularning 67,9 foizi yuqori daromadli va 18,6 foizi o‘rta daromadli mamlakatlarda to‘planganligini ma’lum qiladi [1]. Xalqaro migrantlar tarkibida yakka o‘zi migratsiyani amalga oshirgan insonlar bilan birgalikda, oila a‘zolari bilan migratsiya qilgan migrantlar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Oila a‘zolari bilan migratsiya qilgan migrantlar orasida esa migrant o‘quvchilar alohida o‘rin tutadi. Migrant o‘quvchilarning yangi ta‘lim muhitiga moslashuvi, ularning pedagogik qadriyatlarni o‘zlashtirishi va sifatli ta‘lim olishi ta‘lim muassasalarining diqqat markazida bo‘lishi lozim. Ta‘lim muassasalari migrant o‘quvchilarning madaniy o‘ziga xosligini hurmat qilgan holda, ularga mahalliy pedagogik qadriyatlarni singdirishi, jamiyatga integratsiyalashuviga ko‘maklashishi va kelajakda jamiyatga foydali a‘zo bo‘lib yetishishlari uchun sharoit yaratishi zarur. Shu nuqtai nazardan, migrant o‘quvchilarda pedagogik qadriyatlarni shakllantirishda ta‘lim muassasasining o‘rnini o‘rganish dolzarb ahamiyatga ega. Xalqaro migratsiya tashkiloti hisobotiga ko‘ra, 2022-yilda Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) mamlakatlariga tashrif buyurgan migrantlarning 40 foizi aynan oilaviy sabablarga ko‘ra tashrif buyurgan va ushbu ko‘rsatkich 2,2 mln. migrantni tashkil qildi¹.

Qadriyatlar va ijtimoiy taraqqiyot» nomli ilmiy ishlar to‘plamida “Qadriyat deyilganda, inson va insoniyat uchun ahamiyatli bo‘lgan millat, elat va ijtimoiy guruhlarning manfaatlari va maqsadlariga xizmat qiladigan va shu tufayli ular tomonidan baholanib, qadrlanadigan tabiat va jamiyat ne‘matlari hodisalari majmuini tushunmog‘imiz lozim”, deb ta’kidlab o‘tilgan [3]. Bolalar asosiy vaqtini ta‘lim dargoxida o‘tkazganligi uchun ularda qadriyatlarning shakllanib borishi ta‘lim olayotgan dargohi va ta‘lim berayotgan pedagoglarga chambarchas bog‘liqdir. Bunda pedagogning migrant oilalar farzandlarida qadriyatlarni shakllantirishdagi roli:

- Madaniyatlararo vositachi: Pedagog o‘quvchilar o‘rtasida o‘zaro tushunishni mustahkamlashga, turli madaniyatlarga hurmat bilan qarashga yordam berishi kerak. Bu borada yurtimizda baynalminal madaniyat markazi tashkil etilgan bo‘lib bu markaz har yili ko‘p millatli O‘zbekiston aholisi uchun turli xil tadbirlarni tashkil eadi.

---

¹ IOM GMDAC 2023, migrationdataportal.org

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 05. May 2025

- Psixologik qo'llab-quvvatlash: Pedagog bolalarning psixologik holatini kuzatishi, ularga stressni yengishda, o'ziga ishonchni shakllantirishda va ijtimoiy moslashuvda yordam berishi kerak.
- Til o'rgatuvchi: Pedagog bolalarga yangi tilni o'rganishda yordam berishi, ularning til ko'nikmalarini rivojlantirishlari uchun sharoit yaratishi kerak.
- Ota-onalar bilan hamkor: Pedagog ota-onalar bilan muntazam ravishda aloqada bo'lishi, ularning madaniy va ta'limiy ehtiyojlarini tushunishi, bolalarni tarbiyalashda ularga maslahatlar berishi kerak.
- Qadriyatlarni singdiruvchi: Pedagog o'quvchilarga milliy, diniy va umuminsoniy qadriyatlarni singdirishi, ularning axloqiy kompasini shakllantirishda yordam berishi kerak.

Pedagoglar tomonidan quyidagi texnologiyalar va metodlar orqali ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etilsa maqsadga muvofiq bo'ladi:

- Interaktiv metodlar: Guruhlarda ishlash, munozaralar, loyihalar, o'yinlar va boshqa interaktiv metodlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga, o'z fikrlarini ifoda etishga va boshqalarning fikrlarini hurmat qilishga o'rgatadi.
- Madaniyatlararo ta'lim: Turli madaniyatlar haqida ma'lumot berish, ularning o'xshash va farqli jihatlarini o'rganish, o'quvchilarda tolerantlik va hurmat hissini uyg'otadi. Tarix, geografiya, tarbiya darslarida boshqa millatlar madaniyatlariga darslarni bog'lab o'tish, migrant bolalarda qadriyatlarga bo'lgan qiziqishni uyg'otadi.
- Integratsiyalashgan ta'lim: O'quv dasturiga milliy madaniyat elementlarini kiritish, o'quvchilarda o'z milliy o'zligini saqlashga va yangi madaniyatga moslashishga yordam beradi.

- Multimedia vositalari: Filmlar, videolar, prezentatsiyalar va boshqa multimedia vositalari o'quvchilarga turli madaniyatlar bilan tanishishga, ularning qadriyatlarini tushunishga va vizual tasavvurga ega bo'lishga yordam beradi.

Muvaffaqiyatli tajribalar:

- Turli mamlakatlarda migrant oilalar farzandlari bilan ishlaydigan muvaffaqiyatli ta'lim dasturlari va loyihalari mavjud. Ushbu dasturlarning tajribasini o'rganish va O'zbekiston sharoitiga moslashtirish mumkin.
- Migrant oilalar farzandlari uchun maxsus maktablar va sinflar tashkil etish, ularning ta'lim olishlari uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratish mumkin.
- Migrant oilalar bilan ishlaydigan pedagoglarni tayyorlash va malakasini oshirish bo'yicha maxsus kurslar tashkil etish mumkin.

Migrant oilalar farzandlari bilan ishlaydigan muvaffaqiyatli ta'lim dasturlari va loyihalari quyidagilardan iborat.

1. Ikki tilli ta'lim dasturlari (Bilingual Education Programs): Migrant bolalarning ona tilini saqlagan holda yangi tilni (yashab turgan davlat tili) o'rganishlariga yordam berish. Bolalar o'z madaniy merosidan uzilib qolmaydilar, yangi tilni osonroq o'zlashtiradilar va maktabda yaxshiroq natijalarga erishadilar. Masalan, AQSh: Ko'plab shtatlarda ispan tilida so'zlashuvchi bolalar uchun ikki tilli ta'lim dasturlari mavjud. Kanada: Fransuz va ingliz tillarida ta'lim beradigan maktablar mavjud bo'lib, immigrant bolalar uchun ham imkoniyatlar yaratilgan [4].

2. Madaniy moslashuv dasturlari (Cultural Adaptation Programs): Migrant bolalarning yangi madaniyatga moslashishlariga yordam berish, ularning o'ziga ishonchini oshirish va diskriminatsiyaga qarshi urashishi: Bolalar yangi jamiyatda o'zlarini qulay his qiladilar, tengdoshlari bilan munosabatlarni oson o'rnatadilar va madaniy to'siqlarni yengadilar. Ko'pgina migratsiya rivojlangan mamlakatlarda migrant bolalarni ijtimoiy muxitga moslashtirish uchun tadbirlar o'tkaziladi va bu tadbirlar o'z samarasini bergan. Masalan, Avstraliya: "Harmony Day" kabi tadbirlar o'tkazilib, turli madaniyatlar vakillari o'zaro hamjihatlikda yashashga o'rgatiladi [5]. Yevropa Ittifoqi: "Erasmus+" dasturi orqali talabalar va o'qituvchilar turli mamlakatlarga borib, madaniy tajriba almashadilar.

3. Qo'llab-quvvatlash va mentorlik dasturlari (Support and Mentoring Programs): Migrant bolalarga maktabda va jamiyatda muvaffaqiyatga erishishlariga yordam berish, ularga rol o'rnagi bo'ladigan mentorlar biriktirish. Bolalar o'ziga ishonadilar, maqsadlar qo'yadilar va ularga erishish uchun harakat qiladilar, muammolarni yechishda yordam oladilar. Misol uchun, Big Brothers Big Sisters (AQSh): Kattalar ko'ngillilar bolalarga do'st bo'lib, ularga o'rnak ko'rsatadilar va hayotiy masalalarda yordam beradilar [6].

4. Ota-onalarni jalb qilish dasturlari (Parent Involvement Programs): Migrant ota-onalarni bolalarning ta'lim jarayoniga jalb qilish, ularning maktab bilan hamkorligini mustahkamlash va farzandlarining muvaffaqiyatiga ko'maklashish. Ota-onalar bolalarning ta'limiga ko'proq e'tibor beradilar, maktab bilan yaxshiroq aloqa o'rnatadilar va farzandlarining o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradilar. Masalan HIPPY (Home Instruction for Parents of Preschool Youngsters): Ota-onalarga bolalarni maktabga tayyorlash uchun materiallar va o'yinlar bilan ta'minlaydi. PTA (Parent

Teacher Association): Ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlaydi va maktabni qo'llab-quvvatlaydi.

5. Resurs markazlari (Resource Centers): Migrant oilalarga ta'lim, sog'liqni saqlash, huquqiy maslahatlar va boshqa zarur xizmatlar bo'yicha ma'lumot berish. Migrant oilalar o'zlariga kerakli ma'lumotni oson topadilar, yangi jamiyatga tezroq moslashadilar va muammolarni yechishda yordam oladilar. Misol uchun Welcome Centers (Germaniya): Migrantlarga Germaniyada yashash va ishlash bo'yicha maslahatlar beradi. Community Centers (AQSh): Mahalliy aholi va migrantlar uchun turli xil xizmatlar ko'rsatadi, jumladan, ta'lim, til kurslari va ish topishga yordam.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarda pedagogik qadriyatlarni shakllantirishda ta'lim muassasasining o'rni beqiyosdir. Ta'lim muassasalari o'quvchilarga nafaqat bilim berish, balki ularda insoniylik, adolat, hurmat, mas'uliyat va vatanparvarlik kabi muhim qadriyatlarni singdirish orqali ularni jamiyatga munosib a'zo bo'lishga tayyorlaydi. Pedagogik qadriyatlar o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga, ularning o'zaro munosabatlariga va jamiyatga bo'lgan munosabatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Alimov Sardor Komil o'g'li. Aholi migratsiyasi ijtimoiy-axloqiy muhit transformatsiyasi omili sifatida. Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. 2022. <http://library.ziyonet.uz/uz/book/123332>
2. IOM GMDAC 2023, migrationdataportal.org
3. Sh.Mardonov, B.Xodjayev, Sh.Taylanova, D.Xojimuxamedova. Pedagogik aksiologiya (*o'quv qo'llanma*) -T.: «Fan va texnologiya», 2013, b-184
4. Abdusamatov, X., Jurayeva, Sh., Yangiboyeva, D. Migrant oila farzandlarining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari [Matn]: ilmiy-uslubiy qo'llanma / X.Abdusamatov, Sh.Jurayeva, D.Yangiboyeva. – Toshkent: “Mahalla va oila nashriyoti”, 2022. – 92 b.
5. Мусурманова А. The scientific and pedagogic foundation of training social activeness of youth. “Ўзбекистонда хорижий тиллар” илмий-методик электрон журнали. – Тошкент, 2017 йил, № 3. 168-172 pp.